

AVIZUL 1/08 AL CURȚII (Marea Cameră)

30 noiembrie 2009

Cuprins

Expunerea contextului cererii de emitere a unui aviz	I - 11139
GATS	I - 11139
Obiectul și geneza acordurilor preconizate	I - 11147
Forma și conținutul acordurilor în cauză	I - 11150
Cererea de emitere a unui aviz	I - 11153
Observațiile scrise ale statelor membre și ale instituțiilor	I - 11154
Cu privire la legătura dintre cele două întrebări formulate în cererea de emitere a unui aviz și ordinea examinării lor	I - 11154
Cu privire la prima întrebare	I - 11154
Cu privire la a doua întrebare	I - 11161
Cu privire la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE	I - 11161
Cu privire la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE	I - 11165
Poziția Curții	I - 11168
Cu privire la obiectul acordurilor în cauză	I - 11168
Cu privire la obiectul întrebărilor adresate Curții și la ordinea examinării acestora	I - 11170
Cu privire la competența Comunității de a încheia acordurile în cauză și la temeiurile juridice aferente unei asemenea încheieri	I - 11172
Cu privire la recurgerea la articolul 133 alineatele (1) și (5) CE referitor la politica comercială comună	I - 11173
I - 11134	

AVIZ EMIS ÎN TEMEIUL ARTICOLULUI 300 ALINEATUL (6) CE

Cu privire la recurgerea la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE și la participarea statelor membre la încheierea acordurilor în cauză . . . . . I - 11175

Cu privire la recurgerea la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE referitoare la politica comună a transporturilor . . . . . I - 11181

În procedura de emitere a unui aviz 1/08,

având ca obiect o cerere de emitere a unui aviz formulată în temeiul articolului 300 alineatul (6) CE de Comisia Comunităților Europene la 18 februarie 2008,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, doamnele R. Silva de Lapuerta și C. Toader, președinți de cameră, domnii C. W. A. Timmermans, K. Schiemann (raportor), J. Malenovský, T. von Danwitz și A. Arabadjiev, judecători,

grefier: domnul M.-A. Gaudissart, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 februarie 2009,

I - 11135

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii E. White, M. Huttunen și L. Prete, în calitate de agenți;

- pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;

- pentru guvernul danez, de domnul C. Pilgaard Zinglersen, în calitate de agent;

- pentru guvernul german, de domnii M. Lumma și N. Graf Vitzthum, în calitate de agenți;

- pentru guvernul elen, de doamnele A. Samoni-Rantou și S. Chala, precum și de domnul G. Karipsiadis, în calitate de agenți;

- pentru guvernul spaniol, de doamna N. Díaz Abad, în calitate de agent;

- pentru Irlanda, de domnul D. J. O'Hagan, în calitate de agent, asistat de domnii A. Collins și M. Collins, SC;

- pentru guvernul italian, de doamna G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de domnul P. Gentili, avvocato dello Stato;

- pentru guvernul lituanian, de domnul D. Kriauciūnas și de doamna E. Matulionytė, în calitate de agenți;

- pentru guvernul olandez, de doamna C. Wissels și de domnul M. de Grave, în calitate de agenți;

- pentru guvernul polonez, de domnii M. Dowgielewicz și C. Herma, precum și de doamna M. Kamejsza, în calitate de agenți;

- pentru guvernul portughez, de domnul L. Inez Fernandes și de doamna M. João Palma, în calitate de agenți;

- pentru guvernul român, de domnii A. Ciobanu-Dordea și N. Mitu, precum și de doamnele E. Gane și C. Osman, în calitate de agenți;

- pentru guvernul finlandez, de domnul J. Heliskoski, în calitate de agent;

- pentru guvernul suedez, de doamna A. Falk, în calitate de agent;

- pentru guvernul Regatului Unit, de doamna I. Rao, în calitate de agent, asistată de domnul A. Dashwood, barrister;

- pentru Parlamentul European, de domnul R. Passos și de doamna D. Gauci, în calitate de agenți;

- pentru Consiliul Uniunii Europene, de domnul J.-P. Hix și de doamna R. Liudvinaviciute-Cordeiro, în calitate de agenți,

după ascultarea în camera de consiliu, la 3 iunie 2009, a doamnei E. Sharpston, prim avocat general, a domnului D. Ruiz-Jarabo Colomer, a doamnei J. Kokott, a domnilor M. Poiares Maduro, P. Mengozzi, Y. Bot, J. Mazák și a doamnei V. Trstenjak, avocați generali,

pronunță prezentul

Aviz

- 1 Cererea privește caracterul partajat sau exclusiv al competenței Comunității Europene și temeiul juridic adecvat la care trebuie să se recurgă pentru a încheia cu anumiți membri ai Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) acorduri având ca obiect modificarea listelor de angajamente specifice ale Comunității și ale statelor sale membre în temeiul Acordului General privind Comerțul cu Servicii (GATS).

- 2 În temeiul articolului 300 alineatul (6) CE, „Parlamentul European, Consiliul, Comisia sau un stat membru pot obține avizul Curții de Justiție cu privire la compatibilitatea unui acord preconizat cu dispozițiile prezentului tratat. În cazul în care avizul Curții de Justiție este negativ, acordul poate intra în vigoare numai în condițiile stabilite la articolul 48 din Tratatul privind Uniunea Europeană”.

Expunerea contextului cererii de emitere a unui aviz

GATS

- 3 Prin Decizia 94/800/CE din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competență sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3), Consiliul a aprobat acordul de instituire a OMC, precum și acordurile care figurează în anexele 1-3 la acest acord, printre care figurează GATS.
- 4 Potrivit articolului 1 alineatul (2) din GATS:

„În sensul prezentului acord, comerțul cu servicii este definit ca reprezentând furnizarea unui serviciu:

- (a) de pe teritoriul unui stat membru pe teritoriul oricărui alt stat membru [denumit în continuare «modul 1»];

- (b) pe teritoriul unui stat membru pentru consumatorul de servicii al oricărui alt stat membru [denumit în continuare «modul 2»];

- (c) de către un furnizor de servicii al unui stat membru, prin prezența comercială pe teritoriul oricărui alt stat membru [denumit în continuare «modul 3»];

- (d) de către un furnizor de servicii al unui stat membru, prin prezența persoanelor fizice ale unui stat membru pe teritoriul oricărui alt stat membru [denumit în continuare «modul 4»].”

5 Articolul V din GATS, intitulat „Integrare economică”, prevede:

„(1) Presentul acord nu împiedică niciunul dintre membri de a fi parte sau de a participa la un acord de liberalizare a comerțului cu servicii, între două sau mai multe părți la un astfel de acord, cu condiția ca acest acord [să îndeplinească anumite condiții].

[...]

(5) Dacă la încheierea, lărgirea sau la orice modificare notabilă a unui acord vizat la alineatul (1) un membru intenționează să retragă sau să modifice un angajament specific într-o manieră incompatibilă cu condițiile și modalitățile cuprinse în lista sa, el anunță această modificare sau retragere cu cel puțin 90 de zile în avans și se aplică procedurile enunțate la articolul XXI alineatele (2)-(4).

[...]”

- 6 Articolul XVI din GATS, cuprins în partea a III-a intitulată „Angajamentele speciale”, prevede:

„(1) În ceea ce privește accesul pe piețe potrivit modurilor de furnizare identificate la articolul I, fiecare membru acordă serviciilor și furnizorilor de servicii ai oricărui alt membru un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel prevăzut prin aplicarea modalităților, limitărilor și condițiilor convenite și specificate în lista sa [...]

(2) În sectoarele în care s-au asumat angajamente în materia accesului pe piață, măsurile pe care un membru nu trebuie să le aplice sau să le adopte, fie la nivelul unei subdiviziuni regionale, fie la nivelul întregului său teritoriu, în afara cazului în care se specifică altfel în lista sa, se definesc după cum urmează:

- (a) limitări privind numărul de furnizori de servicii, fie sub formă de contingente numerice, de monopoluri, de furnizori exclusivi de servicii sau de cerințe ale unui test privind nevoile economice;

- (b) limitări privind valoarea totală a tranzacțiilor de servicii sau a activelor, sub formă de contingente numerice sau de cerințe ale unui test privind nevoile economice;

- (c) limitări privind numărul total de operațiuni de servicii sau cantitatea totală de servicii produse, exprimate în unități numerice determinate sub formă de contingente sau de cerințe ale unui test privind nevoile economice;

- (d) limitări privind numărul total de persoane fizice care pot fi angajate într-un anume sector de servicii sau pe care un furnizor de servicii le poate angaja și care sunt necesare pentru furnizarea unui serviciu specific și se ocupă direct de acest serviciu, sub forma contingentelor numerice sau a cerințelor unui test privind nevoile economice;

- (e) măsuri care restrâng sau se referă la forme specifice de entități juridice sau de asocieri în participațiune prin intermediul cărora un furnizor de servicii poate furniza un serviciu;

- (f) limitări privind participarea capitalului străin, exprimate sub forma unei limite maxime în procente a deținerii de acțiuni de către străini sau privind valoarea totală a investițiilor străine individuale sau globale.”

7 Potrivit articolului XVII alineatul (1) din GATS:

„În sectoarele înscrise în lista sa și sub rezerva condițiilor și restricțiilor care sunt indicate în aceasta, fiecare membru trebuie să acorde serviciilor și furnizorilor de servicii ai oricărui alt membru, în ceea ce privește toate măsurile afectând furnizarea de servicii, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă propriilor servicii similare sau propriilor furnizori de servicii similare [...]”

8 Articolul XX din GATS prevede:

„(1) Fiecare membru indică într-o listă angajamentele specifice pe care le contractează în conformitate cu partea a III-a a prezentului acord. În ceea ce privește sectoarele pentru care aceste angajamente sunt asumate, fiecare listă precizează:

(a) modalitățile, limitările și condițiile privind accesul pe piață;

(b) condițiile și restricțiile privind tratamentul național;

[...]

(3) Listele de angajamente specifice trebuie să fie anexate la prezentul acord și fac parte integrantă din acesta.”

9 Angajamentele specifice au atât o sferă de aplicare orizontală, în sensul că privesc în mod nediferențiat toate serviciile menționate în lista statului membru în cauză (denumite în continuare „angajamentele orizontale”), cât și o sferă de aplicare sectorială în cazul în care privesc un sector de servicii specific (denumite în continuare „angajamentele sectoriale”).

10 Articolul XXI din GATS, intitulat „Modificarea listelor”, prevede:

„(1) (a) Un membru (denumit în prezentul articol «membrul care face modificarea») poate modifica sau retrage orice angajament figurând în lista sa în orice moment după ce s-au scurs trei ani de la data la care acest angajament a intrat în vigoare, în conformitate cu prevederile prezentului articol.

(b) Membrul care face modificarea notifică Consiliul pentru comerțul cu servicii despre intenția sa de a modifica sau retrage un angajament, în conformitate cu prezentul articol, cel mai târziu cu trei luni înainte de data avută în vedere pentru aplicarea modificării sau a retragerii.

(2) (a) La cererea oricărui membru ale cărui avantaje în temeiul prezentului acord pot fi afectate (denumit în prezentul articol «un membru afectat») de o modificare propusă sau de o retragere notificată [...], membrul care face modificarea poartă negocieri în vederea ajungerii la un acord asupra oricărei compensații necesare. În cursul acestor negocieri și în acest acord, membrii interesați trebuie să se străduiască să mențină un nivel general de angajamente reciproc avantajoase, nu mai puțin favorabil pentru comerț decât cel care a fost prevăzut în listele de angajamente specifice înaintea negocierilor.

(b) Compensația se face pe baza principiului națiunii celei mai favorizate.

(3) (a) Dacă nu intervine un acord între membrul care face modificarea și orice membru afectat înainte de sfârșitul perioadei prevăzute pentru negocieri,

membrul afectat poate supune problema arbitrajului. Orice membru afectat care dorește să valorifice un drept pe care l-ar putea avea în materie de compensație trebuie să participe la arbitraj.

- (b) În cazul în care niciun membru afectat nu a cerut să aibă loc un arbitraj, membrul care face modificarea este liber să aplice modificarea sau retragerea propusă.

[...]

(5) Consiliul pentru comerțul cu servicii trebuie să stabilească proceduri pentru rectificarea sau modificarea listelor. Orice membru care a modificat sau retras angajamente înscrise în lista sa, în conformitate cu prezentul articol, trebuie să modifice lista potrivit acestor proceduri.”

- 11 Normele de procedură aferente modificării listelor stabilite de Consiliul pentru comerțul cu servicii la 19 iulie 1999 figurează în documentul S/L/80 din 29 octombrie 1999, intitulat „Proceduri pentru punerea în aplicare a articolului XXI din Acordul General privind Comerțul cu Servicii (modificarea listelor)” (denumit în continuare „normele de procedură”).

- 12 Alineatele (5) și (6) din normele de procedură prevăd:

„(5) La sfârșitul fiecărei negocieri desfășurate conform alineatului (2) litera (a) al articolului XXI, membrul care face modificarea va adresa Secretariatului o scrisoare comună semnată de membrii interesați, precum și un raport privitor la rezultatele

negocierilor care va fi parafat de membrii interesați. Secretariatul va distribui scrisoarea și raportul tuturor membrilor sub forma unui document secret.

(6) Un membru care face o modificare și care a ajuns la un acord cu toți membrii [afecțați] care au formulat o declarație [...] adresează Secretariatului, în cel mult 15 zile după încheierea negocierilor, un raport final cu privire la negocierile desfășurate în temeiul articolului XXI, care va fi distribuit tuturor membrilor sub forma unui document secret. După încheierea procedurii de certificare prevăzute la alineatele (20)-(22), membrul respectiv care face modificarea este liber să aplice modificările convenite în cursul negocierilor și specificate în raport și notifică data aplicării Secretariatului, în vederea distribuirii către membrii OMC. Aceste modificări nu vor depăși modificarea sau retragerea notificată inițial și vor include orice compensație convenită în cursul negocierilor.”

- 13 Alineatul (8) din normele de procedură, care este aplicabil în cazul în care nu s-a putut ajunge la un acord asupra compensațiilor, prevede:

„Dacă niciun membru [afectat] care a formulat o declarație [...] nu prezintă în timp util o cerere de arbitraj [...], membrul care face modificarea este liber să aplice modificarea sau retragerea propusă, după încheierea procedurii de certificare prevăzute la alineatele (20)-(22). [...] Membrul care face modificarea notifică data aplicării Secretariatului, în vederea distribuirii către membrii OMC.”

- 14 Alineatul (20) din Normele de procedură prevede:

„Modificările aduse textelor autentice ale listelor anexate [la GATS] care rezultă din măsuri adoptate în temeiul articolului XXI vor produce efecte prin certificare. Proiectul de listă care indică în mod precis detaliile modificărilor va fi comunicat Secretariatului pentru a fi distribuit tuturor membrilor. Modificările vor intra în vigoare la expirarea

unei perioade de 45 de zile de la data distribuirii lor sau la o dată ulterioară care va fi precizată de către membrul care face modificările [...]"

Obiectul și geneza acordurilor preconizate

- 15 Comisia arată că de la stabilirea, în temeiul GATS, a listei de angajamente specifice ale Comunității și ale statelor sale membre, atunci în număr de 12, extinderile intervenite în cursul anilor 1995 și 2004 au determinat necesitatea de a elabora o nouă listă care să includă cele 13 noi state membre care, până în acel moment, deținuseră câte o listă proprie de angajamente.
- 16 La 28 mai 2004, în temeiul articolului V alineatul (5) din GATS, Comisia a notificat lista modificărilor și a retragerilor de angajamente a căror realizare se preconiza cu privire la listele celor 13 noi state membre, în vederea fuzionării acestora cu lista actuală a Comunității și a statelor sale membre (denumită în continuare „documentul S/SECRET/8”). Această notificare a fost urmată de o a doua notificare, la 4 aprilie 2005, cu privire la retragerea anumitor angajamente cuprinse în lista Republicii Malta, respectiv în cea a Republicii Cipru (denumită în continuare „documentul S/SECRET/9”).
- 17 În urma declarațiilor de interes formulate de diferiți membri ai OMC care s-au considerat afectați de modificările și de retragerile de angajamente astfel preconizate, Comisia, acționând în numele Comunității și al celor 25 de state membre ale acesteia, a purtat negocieri în vederea stabilirii de compensații, în conformitate cu articolul XXI alineatul (2) din GATS.
- 18 La capătul negocierilor menționate, părțile au convenit cu privire la compensațiile care trebuie să fie acordate în considerarea modificărilor și a retragerilor de angajamente menționate în documentul S/SECRET/8. În schimb, acestea nu au convenit asupra

unor compensații referitoare la retragerile de angajamente enumerate în documentul S/SECRET/9. Membrii OMC afectați nu au inițiat niciun arbitraj în această din urmă privință.

19 Astfel cum rezultă din concluziile Consiliului din 26 iulie 2006, Comisia a fost autorizată să semneze acordurile astfel negociate și să transmită Secretariatului OMC lista consolidată a angajamentelor Comunității și ale statelor sale membre în vederea certificării acesteia.

20 Concluziile menționate precizau printre altele că, „atunci când va difuza lista consolidată a angajamentelor specifice adoptate de Comunitate și de statele sale membre [...], Comisia va preciza că noua listă urmează să intre în vigoare la încheierea procedurilor decizionale interne ale Comunității Europene și ale statelor sale membre, dacă este cazul. În această privință, Comisia va prezenta o propunere Consiliului”.

21 Astfel, au fost semnate 17 acorduri cu Republica Argentina, Federația Australiană, Republica Federativă a Braziliei, Canada, Republica Populară Chineză, teritoriul vamal distinct Taiwan, Penghu, Kinmen și Matsu (Taipei chinez), Republica Columbia, Republica Cuba, Republica Ecuador, Hong Kong (China), Republica India, Japonia, Republica Coreea, Noua Zeelandă, Republica Filipine, Confederația Elvețiană și, respectiv, Statele Unite ale Americii (denumite în continuare „acordurile în cauză”).

22 Procedura de certificare a fost finalizată pozitiv la 15 decembrie 2006.

- 23 La 27 martie 2007, Comisia a sesizat Consiliul cu o propunere de decizie privind încheierea acordurilor în cauză, întemeiată pe articolul 133 alineatele (1)-(5) CE coroborat cu articolul 300 alineatul (2) CE.
- 24 În expunerea de motive a propunerii menționate, Comisia precizează, printre altele, că a negociat acordurile în cauză în numele și pe seama Comunității și a statelor sale membre plecând de la ipoteza că nu se putea exclude, de la început, faptul că aceste acorduri impuneau o aprobare a statelor membre. Având în vedere natura compensațiilor negociate efectiv, Comisia consideră totuși că acestea nu depășesc sfera competenței interne a Comunității și nici nu realizează o armonizare a legislațiilor statelor membre într-un domeniu în care tratatul ar exclude această armonizare, astfel încât articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE nu ar fi aplicabil, iar încheierea acordurilor menționate ar ține, așadar, de competența exclusivă a Comunității.
- 25 Consiliul și statele membre reunite în cadrul acestuia consideră în schimb că încheierea acordurilor în cauză ține de competența partajată între Comunitate și statele sale membre.
- 26 În consecință, statele membre au inițiat procedurile interne proprii fiecăreia dintre ele în vederea aprobării acordurilor menționate.
- 27 La rândul său, la 13 iulie 2007, Consiliul a consultat Parlamentul European în legătură cu propunerea mai sus menționată a Comisiei. Cu această ocazie, Consiliul a înștiințat Parlamentul European că intenționa să întemeieze decizia de încheiere a acordurilor în cauză atât pe articolul 133 alineatele (1)-(5) CE coroborat cu articolul 300 alineatul (2) CE, cât și pe articolul 71 CE, pe articolul 80 alineatul (2) CE și pe articolul 133 alineatul (6) CE coroborate cu articolul 300 alineatul (3) CE.

28 Prin Rezoluția legislativă din 11 octombrie 2007, Parlamentul European a aprobat propunerea menționată mai sus. Considerentele rezoluției menționate se referă totuși numai la articolul 133 alineatele (1) și (5) CE, precum și la articolul 300 alineatele (2) și (3) CE.

Forma și conținutul acordurilor în cauză

29 Subliniind că acordurile în cauză sunt în substanță cvasiidentice, Comisia depune numai acordul semnat cu Japonia. Consiliul confirmă că aceste acorduri sunt identice în substanță.

30 În conformitate cu alineatul (5) din normele de procedură, acordul semnat cu Japonia are forma unei scrisori comune semnate de Comisie, în numele Comunității și al statelor sale membre, pe de o parte, și Japonia, pe de altă parte (denumită în continuare „scrisoarea comună”).

31 La scrisoarea comună este anexat, astfel cum prevede alineatul (5) menționat mai sus, un raport cu privire la rezultatul negocierilor. Acest raport cuprinde două anexe (denumite în continuare „anexa I” și „anexa II”).

32 Anexa I enumeră modificările și retragerile proiectate în ceea ce privește listele de angajamente ale noilor state membre și este compusă din două părți.

33 Anexa I A reia lista modificărilor și a retragerilor enumerate în documentul S/SECRET/8.

34 În ceea ce privește angajamentele orizontale, s-a procedat, pe de o parte, la o extindere la diferite noi state membre a anumitor limitări care figurează în lista actuală de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre. Este cazul limitării orizontale referitoare la accesul pe piață în modul 3 pentru serviciile considerate în statele membre servicii publice pe plan național sau local care pot face obiectul unor monopoli publice sau al unor drepturi exclusive rezervate unor furnizori privați. Aceeași situație se regăsește în ceea ce privește restricțiile aferente beneficiului tratamentului național aplicabil sucursalelor sau agențiilor înființate într-un stat membru de o societate a unui stat terț sau anumitor sucursale ale unor societăți din state terțe constituite în conformitate cu legislația unui stat membru (modul 3) și în ceea ce privește restricțiile aferente beneficiului tratamentului național aplicabil subsidiilor (modurile 3 și 4). Sunt de asemenea extinse la diferite noi state membre anumite restricții orizontale aferente accesului pe piață în modul 4 în ceea ce privește sejurul temporar, în primul rând, al persoanelor detașate în cadrul societății lor, în al doilea rând, al reprezentanților comerciali responsabili cu negocierea vânzărilor de servicii sau cu încheierea contractelor de servicii, în al treilea rând, al persoanelor responsabile cu implantarea într-un stat membru a unei prezențe comerciale și, în al patrulea rând, al persoanelor fizice recrutate pentru furnizarea unui serviciu cu titlu temporar de către o persoană juridică care nu are o prezență comercială în niciun stat membru al Comunității.

35 Anexa I A prevede, pe de altă parte, retragerea anumitor angajamente orizontale în materia accesului pe piață asumate anterior de Republica Cipru și de Republica Lituania și referitoare la modul 4.

36 În ceea ce privește angajamentele sectoriale, anexa I A procedează, pe de o parte, la extinderea la diferite noi state membre a limitărilor care figurează în lista actuală de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre. Aceste limitări se referă la accesul pe piață în ceea ce privește, în primul rând, serviciile de leasing sau de locațiune de aeronave fără operatori (modurile 2 și 3), în al doilea rând, serviciile de educație atât în măsura în care nu sunt incluse în lista Comunității și a statelor sale membre, cât și în măsura în care este vorba despre servicii de educație private și, în al treilea rând, serviciile bancare și alte servicii financiare (modurile 1 și 3). Limitările respective privesc, pe de altă parte, tratamentul național în ceea ce privește anumite servicii de transport aerian, și anume vânzarea și comercializarea serviciilor de transporturi, precum și sistemele informatice de rezervare.

- 37 Anexa I A procedează, pe de altă parte, la retragerea unor angajamente sectoriale contractate anterior de anumite state membre noi, privitoare la transportul spațial și la sectoarele serviciilor anexe la industriile manufacturiere. În plus, anexa menționată introduce, în ceea ce privește anumite state membre noi, limitări sectoriale noi privitoare la accesul pe piață în ceea ce privește transportul aerian (locațiunea de aeronave cu echipaj) (modurile 1-3) și serviciile auxiliare ale tuturor modurilor de transport (modul 3).
- 38 Anexa I B enumeră lista retragerilor de angajamente, atât orizontale, cât și sectoriale, ale Republicii Cipru și ale Republicii Malta în ceea ce privește tratamentul național în modul 4, listă cuprinsă în documentul S/SECRET/9. Angajamentele sectoriale în cauză privesc serviciile de informatică și serviciile conexe, serviciile de cercetare și dezvoltare în științe sociale și științe umane, serviciile de asigurare și serviciile conexe, serviciile bancare și alte servicii financiare, serviciile hoteliere, de restaurant și de catering, serviciile agențiilor de voiaj și ale organizatorilor de călătorii, precum și serviciile de transport maritim de pasageri și mărfuri.
- 39 Anexa II menționează angajamentele convenite cu titlu de compensații în considerarea modificărilor și retragerilor de angajamente menționate în documentul S/SECRET/8 și reluate în anexa I A. În ceea ce privește angajamentele orizontale, anexa II prevede o ajustare legată de limitarea orizontală menționată mai sus, referitoare la accesul pe piață în modul 3 în ceea ce privește serviciile considerate în statele membre servicii publice, precum și o retragere a limitării orizontale aferente investițiilor în privința Republicii Austria (modul 3) și angajamente orizontale asumate de Republica Malta și de Republica Cipru în ceea ce privește detașările în interiorul unei societăți, precum și reprezentanții comerciali (modul 4). Pe de altă parte, sunt enumerate, în ceea ce privește diferite state membre, angajamente sectoriale sau retrageri de limitări aferente acestora cu privire la accesul pe piață sau tratamentul național. Acestea se referă la serviciile de inginerie (modurile 2 și 3), la serviciile integrate de inginerie (modurile 3 și 4), la serviciile de urbanism și peisagistică (modurile 2 și 3), la serviciile de informatică și serviciile conexe (modurile 1-4), la publicitate (modul 1), la serviciile de telecomunicație, la serviciile financiare (bancă și asigurări) (modul 3), la serviciile hoteliere, de restaurant și de catering (modul 3), la serviciile agențiilor de voiaj și ale organizatorilor de călătorii (modul 3), precum și la serviciile de coafură (modurile 2 și 3).

- 40 Potrivit scrisorii comune, aceasta și anexele I și II formează acordul dintre părți. În conformitate cu scrisoarea menționată, Comunitatea și statele membre vor transmite Secretariatului OMC lista consolidată a angajamentelor lor în vederea certificării acesteia, iar rezultatul negocierilor intervenite între părți va intra în vigoare după finalizarea procedurii de certificare, la o dată care urmează să fie indicată de Comunitate și de statele sale membre după îndeplinirea procedurilor de aprobare interne. Această scrisoare mai precizează că modificările și retragerile preconizate în documentele S/SECRET/8 și S/SECRET/9 nu vor intra în vigoare înainte de intrarea în vigoare a compensațiilor negociate.

Cererea de emitere a unui aviz

- 41 Cererea Comisiei de emitere a unui aviz este formulată după cum urmează:

- „1) Încheierea unor acorduri cu membrii afectați ai [OMC] în sensul articolului XXI [din GATS], astfel cum sunt descrise în prezenta cerere de emitere a unui aviz, ține de competența exclusivă a Comunității sau de competența partajată a Comunității și a statelor membre?
- 2) Articolul 133 alineatele (1) și (5) [CE] coroborat cu articolul 300 alineatul (2) [CE] constituie temeiul juridic adecvat pentru actul prin care se încheie, în numele Comunității Europene sau în numele Comunității și al statelor membre ale acesteia, acordurile menționate mai sus?”

Observațiile scrise ale statelor membre și ale instituțiilor

Cu privire la legătura dintre cele două întrebări formulate în cererea de emitere a unui aviz și ordinea examinării lor

42 Comisia subliniază că cele două întrebări cuprinse în cererea de emitere a unui aviz sunt strâns legate și că un mare număr de argumente prezentate în legătură cu o întrebare sunt valabile și cu privire la cealaltă întrebare. Susține că, dacă se va răspunde la prima întrebare în sensul că acordurile în cauză țin de competența exclusivă a Comunității în temeiul politicii comerciale comune, temeiurile juridice suplimentare la care Consiliul preconizează să recurgă vor trebui să fie înlăturate din oficiu.

43 Consiliul, precum și guvernele ceh, danez, portughez și al Regatului Unit consideră că răspunsul la cea de a doua întrebare decurge automat din răspunsul la prima întrebare. Astfel, necesitatea de a recurge în special la articolul 133 alineatul (6) CE, la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE, ca temeiuri juridice, ar implica *ipso facto* că încheierea acordurilor în cauză ține de competența partajată între Comunitate și statele sale membre. Potrivit guvernelor portughez și al Regatului Unit, Comisia ar fi inversat ordinea normală între premisa și concluzia cererii sale de emitere a unui aviz.

Cu privire la prima întrebare

44 Potrivit Comisiei, acordurile în cauză intră în sfera politicii comerciale comune și, prin urmare, se află sub incidența unei competențe comunitare exclusive prin natura sa.

- 45 Politica aceasta, care ar avea un caracter deschis și evolutiv, ar impune astfel o adaptare constantă la schimbările de concepții constatate în societatea internațională, fără a putea să facă obiectul unei interpretări restrictive care ar condamna-o să devină în mod treptat nesemnificativă. Or, aceasta ar fi situația dacă politica menționată s-ar limita la aspectele tradiționale ale comerțului, fără să includă acorduri care urmăresc, precum în speță, să modifice modalitățile potrivit cărora Comunitatea se angajează să își deschidă piața la serviciile și la prestatorii care provin din alte țări membre ale OMC. Astfel, asemenea acorduri ar avea ca obiect direct și imediat promovarea și reglementarea schimburilor, precum și a comerțului cu serviciile menționate.
- 46 Indicațiile cuprinse în Avizul 1/94 din 15 noiembrie 1994 (Rec., p. I-5267), potrivit cărora numai serviciile furnizate în modul 1 țin de competența exclusivă comunitară în materie comercială, ar fi în această privință depășite, având în vedere modificările aduse articolului 133 CE prin Tratatul de la Nisa. Astfel, în prezent, alineatul (5) al acestui articol ar stipula că, în general, „comerțul cu servicii” – terminologie împrumutată din GATS și distinctă de cea care caracterizează articolele 49 CE-55 CE, care se referă la „libera prestare a serviciilor” sau la „liberalizarea serviciilor” – intră în sfera politicii comerciale comune, cu singura rezervă prevăzută la alineatul (6) al articolului 133 CE.
- 47 Scopul modificărilor menționate ar fi fost de a simplifica situația și de a consolida rolul Comunității în negocierile care trebuie să fie derulate în cadrul OMC, asigurând coerența, efectivitatea și credibilitatea acțiunii Comunității, precum și permițându-i acesteia să își îndeplinească obligațiile cu bună-credință și cu celeritate. Negocierile bilaterale sau multilaterale în cadrul OMC ar avea astfel un caracter continuu, iar acordurile rezultate care, precum acordurile în cauză, modifică doar listele de angajamente în temeiul GATS prin intermediul unei proceduri de negociere suplă și rapide, ar trebui încheiate și puse în aplicare într-o modalitate cât mai simplă cu putință. Interpretarea articolului 133 CE preconizată de Comisie ar fi astfel cea mai conformă cu prezumția de compatibilitate a ordinii juridice comunitare cu normele de drept internațional public.
- 48 Pe de altă parte, potrivit Comisiei, acordurile în cauză nu pot să intre în sfera de aplicare a articolului 133 alineatul (6) CE, care, în măsura în care instituie o excepție de la principiul formulat la articolul 133 alineatul (5) CE, ar trebui să facă obiectul unei interpretări stricte.

- 49 Astfel, în special articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, introdus prin sintagma „în această privință”, nu ar face decât să clarifice consecințele necesare ale principiului enunțat la articolul 133 alineatul (6) primul paragraf CE. Excepția prevăzută la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE s-ar aplica, așadar, numai în cazul în care încheierea unui acord de către Comunitate ar implica un exces de competență a acesteia ca urmare a faptului că acordul respectiv realizează o armonizare a reglementărilor interne ale statelor membre în sectoarele de servicii menționate la acest al doilea paragraf. Acest din urmă paragraf ar constitui astfel corolarul articolului 137 alineatul (2) CE, al articolului 149 alineatul (4) CE, al articolului 151 alineatul (5) CE și al articolului 152 alineatul (4) CE, care exclud tocmai o competență de armonizare în sectoarele în cauză, și anume cele ale serviciilor sociale, de educație, culturale și audiovizuale, precum și de sănătate umană.
- 50 Potrivit Comisiei, articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE nu poate, în orice caz, să fie interpretat în sensul că orice acord care are o incidență, chiar limitată, asupra unuia dintre sectoarele menționate ține de competența mixtă a Comunității și a statelor membre. Faptul că această dispoziție se referă la acorduri „în domeniul” sectoarelor menționate ar implica, de altfel, excluderea din sfera sa de aplicare a unor acorduri care nu se referă în mod specific la acestea, ci care privesc comerțul cu servicii ca o categorie generală. A aprecia altfel ar lipsi de sens articolul 133 alineatul (5) al treilea paragraf CE, conform căruia Consiliul hotărăște în unanimitate cu privire la încheierea unor acorduri orizontale care includ aceleași sectoare.
- 51 În cazul de față, acordurile în cauză nu ar realiza nicio armonizare a sectoarelor respective. În plus, niciuna dintre măsurile de compensare convenite prin aceste acorduri nu ar privi în mod specific sectoarele menționate, iar unica retragere a unui angajament privitor la acestea din urmă, care se referă la serviciile de educație, ar fi cu atât mai puțin de natură a impieta asupra unei eventuale competențe a statelor membre, cu cât acordă mai multă libertate în favoarea acestora. Angajamentele orizontale care fac obiectul acordurilor menționate s-ar referi la comerțul cu servicii în general, fără să fie specifice sectoarelor menționate.
- 52 Parlamentul European subscrie în esență la argumentele prezentate de Comisie. Caracterul exclusiv al competenței comunitare s-ar justifica atât prin necesitatea

îndeplinirii de către Comunitate a misiunii sale în apărarea interesului comun, cât și prin necesitatea de a împiedica denaturări ale concurenței și deturnări de fluxuri comerciale în cadrul său.

53 Articolul 133 alineatul (5) CE ar exprima voința statelor membre de a asigura efectivitatea politicii comerciale în cadrul unei Uniuni extinse, prin integrarea, în domeniul acesteia, a serviciilor care constituie un factor major în reglementarea schimburilor economice internaționale.

54 Interpretarea articolului 133 alineatul (5) al patrulea paragraf CE în sensul că politica comercială comună ar înceta să prezinte un caracter exclusiv atunci când aceasta se exercită cu privire la comerțul cu servicii ar avea drept consecință privarea de orice efect util a articolului 133 alineatul (5) primul paragraf CE și a modificărilor introduse prin Tratatul de la Nisa. Situația ar fi aceeași dacă articolul 133 alineatul (6) al doilea și al treilea paragraf CE s-ar interpreta în sensul că toate acordurile comerciale orizontale care pot avea o incidență asupra serviciilor menționate de aceste dispoziții trebuie să îmbrace un caracter mixt.

55 Toate guvernele care au depus observații și Consiliul consideră, dimpotrivă, că încheierea acordurilor în cauză ține de competența partajată între Comunitate și statele membre. Punctele de vedere și argumentele acestora pot fi sintetizate după cum urmează.

56 În primul rând, potrivit guvernului italian, având în vedere că GATS a fost încheiat ca acord mixt, principiile generale ale dreptului internațional și securitatea juridică impun aceeași calificare în ceea ce privește acordurile în cauză, care modifică acordul mixt.

57 În al doilea rând, guvernul polonez arată că, întrucât Comunitatea dispune numai de competențe atribuite, competența partajată între aceasta și statele membre este regula, în timp ce competența comunitară exclusivă, care constituie excepția, impune fie o

mențiune expresă în tratat, fie verificarea condițiilor stricte în care este recunoscută existența unei competențe exclusive implicite în temeiul jurisprudenței.

- 58 În al treilea rând, Consiliul, guvernele ceh, danez, elen și spaniol, Irlanda, precum și guvernele italian, olandez, polonez, român, finlandez, suedez și al Regatului Unit observă că repartizarea competențelor între Comunitate și statele sale membre nu poate să fie influențată de considerații legate de preținse întârzieri sau dificultăți practice întâlnite în vederea modificării listelor de angajamente sau de un pretins risc de pierdere a credibilității și a eficacității acțiunii comunitare. Guvernul german adaugă faptul că repartizarea competențelor în cadrul ordinii juridice comunitare nu poate să fie afectată de considerații întemeiate pe acorduri internaționale care nu au întâietate în raport cu tratatul și a căror legalitate ar fi, dimpotrivă, condiționată de respectarea acestuia din urmă.
- 59 Anumite guverne exprimă în plus îndoieli serioase cu privire la faptul că termenele pe care le implică procedurile de aprobare naționale pot contribui în mod determinant la întârzierea procesului de modificare a listelor de angajamente specifice. Astfel, practica acordurilor mixte ar fi consacrată, întrucât Comunitatea și statele sale membre își exercită competența în mod coordonat sub conducerea *de facto* a Comisiei. Irlanda, precum și guvernele olandez și al Regatului Unit amintesc, în plus, obligația de cooperare între statele membre și instituțiile comunitare existentă în acest cadru.
- 60 În al patrulea rând, Consiliul susține că articolul 133 alineatul (6) primul paragraf CE, conform căruia Consiliul nu poate încheia un acord care cuprinde dispoziții ce depășesc competențele interne ale Comunității, are vocația de a se aplica în acest caz, astfel încât acordurile în cauză ar trebui să fie încheiate de asemenea de statele membre. Astfel, diferite angajamente compensatorii cuprinse în aceste acorduri, precum angajamentul de a retrage testele de nevoi economice aplicate de Regatul Unit pentru serviciile de inginerie sau cel de a modifica într-un sens mai puțin restrictiv condiția reședinței permanente pentru serviciile financiare furnizate în modul 3 în ceea ce privește

Republica Finlanda, ar privi materii pentru care nu ar exista un temei juridic în tratat pentru a justifica competența internă a Comunității.

61 În al cincilea rând, majoritatea guvernelor care au depus observații în această privință și Consiliul consideră, astfel cum precizează cu ocazia examinării celei de a doua întrebări legate de alegerea temeiului juridic, că acordurile în cauză intră în sfera de aplicare a articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE. Or, modul de redactare însuși al acestei dispoziții ar confirma caracterul partajat al competenței prin faptul că impune intervenția comună a Comunității și a statelor membre pentru a încheia acorduri în domeniile menționate în această dispoziție.

62 În al șaselea rând, în ceea ce privește articolul 71 CE și articolul 80 alineatul (2) CE, care, astfel cum se expune în cadrul examinării celei de a doua întrebări, ar avea vocație să reglementeze încheierea acordurilor în cauză în conformitate cu articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, guvernele menționate și Consiliul subliniază că, prin natura sa, competența comunitară în materia transporturilor nu are caracter exclusiv. Pe de altă parte, nici jurisprudența referitoare la existența unei competențe externe implicite ca urmare a exercitării unor competențe interne nu ar determina în cazul de față includerea acordurilor menționate în sfera unei competențe comunitare exclusive, din moment ce acestea nu afectează norme comunitare interne în materia transporturilor.

63 În al șaptelea rând, statele membre care au depus observații și Consiliul arată, cu titlu mai general, că nu împărtășesc interpretarea dată de Comisie articolului 133 CE privit în ansamblul său.

64 Guvernul ceh, Irlanda, guvernele italian, lituanian, olandez, polonez, român, finlandez, suedez și al Regatului Unit, precum și Consiliul consideră că, spre deosebire de

elementele politicii comerciale comune vizate la articolul 133 alineatul (1) CE, care includ în special schimburile de mărfuri și furnizarea de servicii în modul 1 și care țin de competența exclusivă a Comunității, domeniile vizate la articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, dintre care cel al serviciilor furnizate în modurile 2-4, care ar constitui în principal obiectul acordurilor în cauză, nu țin de o astfel de competență exclusivă.

65 Această concluzie s-ar deduce în mod deosebit de clar și de evident din textul însuși al articolului 133 alineatul (5) al patrulea paragraf CE, potrivit căruia respectivul alineat (5) nu aduce atingere dreptului statelor membre de a menține și de a încheia acorduri.

66 Contrar celor sugerate de Comisie, a interpreta articolul 133 alineatul (5) CE în sensul că acesta nu conferă Comunității o competență exclusivă, nu ar priva de efect util modificările introduse prin Tratatul de la Nisa. Potrivit guvernelor spaniol și suedez, această dispoziție ar prezenta în special avantajul de a afirma de acum înainte în mod clar existența unei competențe comunitare de natură comercială în materie de servicii și de a preciza limitele acesteia. Potrivit guvernelor suedez și al Regatului Unit, articolul 133 alineatul (5) CE, în special al doilea și al treilea paragraf ale acestuia, ar avea, în plus, ca obiect specific enunțarea diferitelor norme procedurale în materie.

67 Spre deosebire de celelalte guverne care au prezentat observații și de Consiliu, guvernul spaniol consideră că noțiunea „comerț cu servicii” în sensul articolului 133 alineatul (5) primul paragraf CE nu poate să fie asimilată noțiunii corespondente care figurează în GATS și că aceasta nu include decât serviciile furnizate în modurile 1 și 2 care, privite în mod izolat, ar corespunde în esență noțiunii de prestare de servicii în sensul tratatului.

Cu privire la a doua întrebare

- 68 Potrivit Comisiei, indiferent că încheierea acordurilor în cauză este de competența exclusivă a Comunității sau de competența partajată cu statele membre, actul comunitar adoptat în scopul unei astfel de încheieri ar trebui să aibă ca temei juridic exclusiv articolul 133 alineatele (1)-(5) CE coroborat cu articolul 300 alineatul (2) primul paragraf CE.
- 69 Toate guvernele care și-au expus opinia în această privință și Consiliul consideră, în schimb, că trebuie să se recurgă în egală măsură la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE, pe de o parte, precum și la articolul 133 alineatul (6) CE, pe de altă parte, coroborate cu articolul 300 alineatul (3) primul paragraf CE.

Cu privire la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE

- 70 Comisia amintește că, pentru motive pe care le-a expus în cadrul examinării primei întrebări, articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE nu poate, în opinia sa, să se aplice cu privire la acordurile în cauză.
- 71 Comisia adaugă în subsidiar că, presupunând chiar că este aplicabilă, această dispoziție nu poate constitui un temei juridic al actului comunitar de încheiere a acordurilor menționate. Astfel, dispoziția menționată s-ar mărgini la a prevedea o excepție de la competența exclusivă a Comunității în materie de politică comercială, rezervând o competență concurentă statelor membre.
- 72 Guvernele german, olandez, polonez, român și al Regatului Unit, precum și Consiliul consideră, în schimb, că articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE este susceptibil

să constituie un temei juridic al acțiunii comunitare, din moment ce precizează condițiile de aplicare a articolului 133 CE, limitează competența Comunității în temeiul alineatului (5) al acestui articol și instituie o competență comunitară specifică cu o natură partajată.

73 Pe de altă parte, majoritatea guvernelor care au depus observații și Consiliul arată că articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE are în mod cert vocație să se aplice în speță.

74 Astfel, acordurile în cauză ar modifica angajamente care au privit în mod specific serviciile vizate de această dispoziție, și anume angajamente sectoriale referitoare la serviciile de educație și angajamente orizontale referitoare la subsidii. Pe de altă parte, angajamentele orizontale modificate prin aceste acorduri ar privi toate sectoarele care figurează în lista de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre și în special pe cele ale serviciilor culturale, de educație, de sănătate umană și sociale în modurile 3 și 4.

75 Pe de o parte, guvernele ceh, danez, german, elen și spaniol, Irlanda, guvernele lituanian, portughez, român, finlandez și al Regatului Unit, precum și Consiliul contestă distincția efectuată de Comisie între retrageri de angajamente și sporirea acestora. Orice modificare a unui angajament, indiferent dacă aceasta limitează libertatea statelor membre sau o restabilește, ar constitui un angajament pe care îl poate asuma numai titularul competenței în domeniul în cauză.

76 Pe de altă parte, interpretarea pe care Comisia o reține, în această privință, cu privire la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, astfel cum a fost expusă de această instituție în cadrul examinării primei întrebări, este contestată din diferite motive.

- 77 În primul rând, guvernele olandez, polonez și suedez arată că dispoziția menționată nu trebuie să fie interpretată restrictiv mai ales în măsura în care aceasta nu instituie o excepție de la o pretinsă competență exclusivă a Comunității.
- 78 În al doilea rând, guvernele ceh, italian, lituanian, olandez, polonez, român, finlandez și al Regatului Unit, precum și Consiliul susțin că primul și al doilea paragraf ale articolului 133 alineatul (6) CE nu pot să fie contopite, astfel cum sugerează Comisia. Argumentele acestora în această privință pot să fie sintetizate după cum urmează.
- 79 Primul paragraf al articolului 133 alineatul (6) CE nu ar fi în niciun caz limitat la sectoarele de servicii menționate la al doilea paragraf al aceleiași dispoziții, ci ar privi toate cazurile în care nu există o competență internă a Comunității, dintre care armonizarea, astfel cum rezultă din utilizarea termenului „în special”, nu ar constitui în plus decât un exemplu. Acest al doilea paragraf nu s-ar limita astfel în niciun caz la a explica primul paragraf al articolului 133 alineatul (6) CE prin indicarea domeniilor de servicii în care nu ar fi posibilă armonizarea legislațiilor naționale prin acțiunea exclusivă a Comunității. Domeniile prevăzute la al doilea paragraf menționat nu ar corespunde, de altfel, în întregime celor în care Comunitatea nu dispune de competență internă pentru a proceda la o armonizare, din moment ce, în special, nu se menționează domeniul încadrării în muncă sau cel al formării profesionale, cu privire la care articolul 129 CE și articolul 150 alineatul (4) CE exclud totuși o astfel de armonizare. În plus, tratatul nu ar prevedea o interzicere a armonizării în ceea ce privește serviciile audiovizuale, citate, cu toate acestea, la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE.
- 80 În al treilea rând, guvernele ceh, german, elen, polonez, portughez și finlandez arată că articolul 133 alineatul (5) al treilea paragraf CE constituie o dispoziție strict procedurală care nu privește în niciun caz natura exclusivă sau partajată a competenței comunitare.

81 În al patrulea rând, acordurile în cauză ar face parte din „domeniul” sectoarelor de servicii menționate la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE.

82 Potrivit guvernelor ceh și german, Irlandei, precum și guvernelor italian și român, expresia „în domeniul”, care figurează în dispoziția menționată, nu ar fi, indiferent de versiunea lingvistică în discuție, în niciun caz echivocă și nici nu ar determina restrângerea aplicării acestei dispoziții numai la acordurile care ar privi „exclusiv” sau „mai ales” asemenea sectoare de servicii, astfel cum sugerează Comisia conform unei interpretări apreciate ca fiind pur semantică sau literală.

83 Potrivit guvernelor lituanian și al Regatului Unit, termenii astfel utilizați ar indica, dimpotrivă, că orice acord de reglementare a unor aspecte ale comerțului cu servicii care fac parte din unul dintre sectoarele menționate intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții. Guvernele ceh, român și al Regatului Unit consideră că această interpretare ar fi singura conformă cu intenția vădită a autorilor Tratatului de la Nisa de a proceda astfel încât sectoarele sensibile menționate la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, în care Comunitatea nu dispune, pe plan intern, decât de competențe de sprijin, de coordonare sau de completare, să nu poată fi excluse din competența statelor membre.

84 Potrivit guvernului olandez, interpretarea preconizată de Comisie ar fi, în plus, contrazisă de însuși modul de redactare a articolului 133 alineatul (5) al treilea paragraf CE, din moment ce această dispoziție precizează regulile de vot aplicabile în prezența unor „acorduri orizontale”, „în măsura în care acest[ea] prive[sc] și [...] alineatul (6) al doilea paragraf”.

Cu privire la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE

- 85 Comisia susține că, deși rezultă cu claritate din articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE că acordurile în domeniul transporturilor nu intră în sfera politicii comerciale comune, totuși situația ar fi diferită în ceea ce privește acordurile în cauză care se referă la comerțul cu servicii. Astfel, acestea nu ar avea nici ca scop, nici ca obiect, nici ca efect reglementarea serviciilor de transporturi și s-ar limita de altfel, în această privință, să procedeze la anumite retrageri de angajamente privind serviciile de transport maritim sau aerian.
- 86 Orice efect asupra serviciilor de transporturi ar fi în orice caz doar accesoriu în raport cu obiectul în principal comercial al acordurilor în cauză, astfel încât ar trebui să aibă prioritate exclusiv articolul 133 alineatele (1)-(5) CE ca temei juridic, astfel cum rezultă atât din jurisprudența Curții referitoare la alegerea temeiului juridic adecvat, cât și din practica legislativă care ar oferi diferite exemple de acte interne sau convenționale care au în mod accesoriu efecte directe asupra serviciilor de transporturi, dar care au fost adoptate fără o trimitere la dispozițiile tratatului referitoare la transporturi.
- 87 Parlamentul European împărtășește în esență poziția Comisiei.
- 88 Majoritatea guvernelor care au depus observații și Consiliul consideră, în schimb, că este necesară recurgerea la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE, atât timp cât diferite angajamente sectoriale modificate și retrase prin acordurile în cauză se referă la serviciile de transporturi, iar angajamentele orizontale retrase, modificate sau acordate cu titlu compensatoriu se referă, la rândul lor, în special la astfel de servicii. Ele contestă interpretarea susținută de Comisie potrivit căreia numai acordurile care privesc în mod exclusiv sau în mod principal sectorul transporturilor, iar nu acordurile orizontale, ar intra sub incidența articolului 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE.

89 În primul rând, guvernele ceh și danez, Irlanda, guvernele italian, lituanian, olandez, polonez, portughez, finlandez și al Regatului Unit, precum și Consiliul subliniază că ar rezulta dintr-o jurisprudență constantă că transporturile, inclusiv în cadrul unui acord comercial precum GATS, nu intră în sfera politicii comerciale comune. Acest principiu ar fi de acum înainte consacrat în mod expres la articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, care prevede, în această privință, că negocierea și încheierea de acorduri în domeniul transporturilor „rămân sub incidența” dispozițiilor privitoare la politica comună a transporturilor.

90 În al doilea rând, guvernele danez și al Regatului Unit insistă asupra terminologiei reținute în dispoziția menționată care, în diferite versiuni lingvistice, se referă în mod generic la acordurile „în domeniul” transporturilor.

91 În al treilea rând, guvernul danez arată că interpretarea susținută de Comisie ignoră atât obiectivul urmărit de articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, cât și necesitatea de a conferi un efect util acestei dispoziții. Astfel, ar fi inutil să se precizeze în cadrul articolului 133 CE că un acord care aparține numai domeniului transporturilor intră în sfera politicii comune a transporturilor. Obiectul și efectul util al indicațiilor textuale clare pe care le cuprinde acest alineat (6) al treilea paragraf ar fi tocmai de a înlătura orice posibilitate de aplicare a jurisprudenței privitoare la alegerea temeiului juridic în funcție de principal și de accesoriu.

92 În al patrulea rând, potrivit guvernelor ceh și al Regatului Unit, jurisprudența menționată nu ar avea în plus vocație să se aplice decât în cazul în care trebuie să se opteze între dispoziții ale tratatului care atribuie competențe Comunității pentru

finalități diferite, și nu în cazul în care, independent de conflictul de temeuri juridice, rezultă un conflict de competențe între Comunitate și statele membre.

93 În al cincilea rând, guvernele ceh, olandez, român, finlandez și al Regatului Unit, precum și Consiliul susțin că dispozițiile acordurilor în cauză privitoare la sectorul transporturilor nu prezintă în niciun caz un caracter accesoriu. Mai întâi, potrivit Consiliului, niciun criteriu nu ar permite să se identifice sectoare de servicii care ar fi mai accesorii decât altele. În continuare, guvernul român subliniază că diferitele modificări aduse listelor de angajamente prin acordurile în cauză ar fi în aceeași măsură necesare pentru a atinge obiectivul urmărit de acestea, și anume acela de a asigura consolidarea listelor menționate ca urmare a extinderilor intervenite. În sfârșit, guvernele olandez, român și finlandez arată că angajamentele specifice proprii domeniului transporturilor pe care le cuprind aceste acorduri nu constituie nici măsuri accesorii necesare pentru a garanta efectivitatea unei măsuri principale pe care le-ar cuprinde acordurile menționate.

94 Potrivit guvernelor danez și al Regatului Unit, sectorul transporturilor la care se raportează un număr important de modificări de angajamente specifice ar avea mai degrabă un caracter preponderent. Guvernul danez adaugă faptul că astfel de modificări ar fi de asemenea deosebit de importante în sensul că afectează în special modurile 3 și 4, care ar fi esențiale în domeniul transporturilor maritime internaționale de persoane caracterizate prin necesitatea de a desfășura la fața locului anumite activități proprii furnizării de servicii în acest domeniu.

95 În al șaselea rând, în ceea ce privește practica legislativă expusă de Comisie, atât guvernele ceh și danez, Irlanda, guvernele italian, lituanian, olandez, român, finlandez și al Regatului Unit, cât și Consiliul apreciază că aceasta este irelevantă.

Poziția Curții

Cu privire la obiectul acordurilor în cauză

- 96 Este cert că, în conformitate cu textul articolului XXI alineatul (2) litera (a) din GATS, compensațiile cuprinse în anexa II la acordurile în cauză au făcut obiectul unui „acord” negociat cu membrii OMC care s-au declarat afectați de retragerile și modificările de angajamente anunțate în documentul S/SECRET/8.
- 97 În ceea ce privește retragerile și modificările de angajamente cuprinse în documentele S/SECRET/8 și S/SECRET/9 și care au fost reluate în anexa I A și, respectiv, în anexa I B la acordurile în cauză, Comisia a susținut în ședință, în răspuns la o întrebare adresată de Curte, că acestea nu ar face obiectul unui acord între părți și că nu ar trebui, așadar, să fie luate în considerare de Curte în cadrul procedurii inițiate în temeiul articolului 300 alineatul (6) CE. Pe de o parte, membrii OMC ar dispune de un drept de a proceda la retrageri sau modificări de angajamente chiar și în cazul în care alți membri se opun. Pe de altă parte, nu ar fi fost încheiate niciodată acorduri referitoare la compensații în ceea ce privește angajamentele identificate în documentul S/SECRET/9.
- 98 Această teză, care a fost contestată de guvernele danez, elen și spaniol, de Irlanda, de guvernele polonez, finlandez și suedez, precum și de Consiliu, nu poate fi primită.
- 99 După cum au arătat acestea, este necesar astfel, pentru început, să se amintească faptul că scrisoarea comună prevede în mod expres că anexa I, împreună cu această scrisoare și cu anexa II, formează acordul dintre părți și că stipulează, în plus, că modificările și retragerile propuse în documentele S/SECRET/8 și S/SECRET/9 nu vor intra în vigoare decât prin intrarea în vigoare a angajamentelor compensatorii care figurează în anexa II la acordurile în cauză.

- 100 În continuare, în ceea ce privește mai precis modificările și retragerile de angajamente care figurează în documentul S/SECRET/8 și reluate în anexa I A la acordurile în cauză, trebuie să se amintească faptul că rezultă din articolul XXI alineatul (2) litera (a) din GATS că, în vederea obținerii unui acord asupra compensațiilor, diferiții membri implicați trebuie să se străduiască să mențină un nivel general de angajamente reciproc avantajoase, nu mai puțin favorabil pentru comerț decât cel care a fost prevăzut în listele de angajamente specifice înaintea negocierilor. „Compensațiile” negociate sunt astfel în mod direct legate de retragerile și de modificările proiectate și trebuie, cu titlu de contraprestație, să contribuie la restabilirea unui echilibru potențial afectat de acestea.
- 101 Prin urmare, deși modificările și retragerile de angajamente proiectate de un membru OMC sunt inițial stabilite în mod unilateral de acesta, odată ce au fost negociate compensații, acestea din urmă, precum și aceste modificări și retrageri devin în mod indisociabil legate. Această situație este în special confirmată de alineatul (6) din normele de procedură care precizează că orice modificări efective ale listelor consecutive ale unui astfel de acord nu vor depăși modificările sau retragerile notificate inițial și vor include orice compensație convenită în cursul negocierilor.
- 102 În sfârșit, în ceea ce privește mai precis modificările și retragerile de angajamente care figurează în documentul S/SECRET/9 și reluate în anexa I B la acordurile în cauză, rezultă, într-adevăr, din scrisoarea comună, că acestea nu au determinat nici încheierea unui acord asupra compensațiilor, nici o cerere de arbitraj. Într-un astfel de caz, rezultă din articolul XXI alineatul (3) litera (b) din GATS și din alineatul (8) din normele de procedură că autorul unor astfel de modificări și retrageri este, în principiu, liber să procedeze în mod unilateral la punerea lor în aplicare după finalizarea procedurii de certificare.
- 103 Cu toate acestea, în speță, se constată că documentele S/SECRET/8 și S/SECRET/9 urmăresc ambele același obiectiv, și anume adaptarea listelor de angajamente ale noilor state membre, precum și fuzionarea acestora cu lista actuală de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre ca urmare a aderării noilor state membre la Uniune, și că aceste documente formează, din această perspectivă și astfel cum rezultă în special din precizările cuprinse la punctul 99 din prezentul aviz, un tot indisociabil.

- 104 Pe de altă parte, este cert că atât modificările și retragerile de angajamente reluate în anexa I, cât și compensațiile pe care le cuprinde anexa II sunt destinate a fi obligatorii pentru părțile la acordurile în cauză, precum, de altfel, pentru ceilalți membri ai OMC.
- 105 Din tot ceea ce precedă, rezultă că totalitatea acestor modificări, retrageri și compensații formează conținutul acordurilor în cauză care trebuie să fie luat în considerare pentru a răspunde la cererea de emiteră a unui aviz.

Cu privire la obiectul întrebărilor adresate Curții și la ordinea examinării acestora

- 106 Cererea de emiteră a unui aviz formulată de Comisie privește, pe de o parte, aspectul dacă acordurile în cauză pot fi încheiate exclusiv de Comunitate și, pe de altă parte, alegerea temeiului juridic adecvat al actului prin care Comunitatea va încheia aceste acorduri. Mai precis, în această din urmă privință, obiectul avizului este de a se stabili dacă este necesar să se întemeieze consimțământul Comunității de a-și asuma obligații exclusiv pe articolul 133 alineatele (1)-(5) CE coroborat cu articolul 300 alineatul (2) CE, astfel cum susține Comisia, sau trebuie să fie vizate în egală măsură în această privință articolul 133 alineatul (6) CE, precum și articolul 71 CE și articolul 80 alineatul (2) CE coroborate cu articolul 300 alineatul (3) CE, astfel cum propune Consiliul.
- 107 Trebuie să se amintească faptul că procedura prevăzută la articolul 300 alineatul (6) CE urmărește să se permită soluționarea, înainte de încheierea unui acord, a problemei compatibilității acestuia cu tratatul. Dispoziția menționată are astfel ca scop să prevină complicațiile care ar rezulta din acțiuni în justiție referitoare la compatibilitatea cu tratatul a unor acorduri internaționale care sunt obligatorii pentru Comunitate (a se vedea în special Avizul 1/75 din 11 noiembrie 1975, Rec., p. 1355, 1360).

- 108 Astfel, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 300 alineatul (6) CE, trebuie să fie admise orice aspecte susceptibile să fie supuse aprecierii judiciare atât timp cât aceste aspecte ar fi de natură să provoace îndoieli cu privire la validitatea materială sau formală a acordului în raport cu tratatul (Avizul 1/75, citat anterior, p. 1361, și Avizul 2/92 din 24 martie 1995, Rec., p. I-521, punctul 14). Aprecierea asupra compatibilității unui acord cu tratatul poate, în această privință, să depindă nu numai de dispozițiile dreptului material, ci și de cele care privesc competența, procedura sau organizarea instituțională a Comunității (Avizul 1/78 din 4 octombrie 1979, Rec., p. 2871, punctul 30).
- 109 Potrivit unei interpretări constante a Curții, avizul acesteia din urmă poate, printre altele, să fie solicitat cu privire la aspectele care privesc repartizarea competențelor între Comunitate și statele membre pentru a încheia un acord determinat cu țări terțe. Articolul 107 alineatul (2) din Regulamentul de procedură confirmă această interpretare (a se vedea, în cele din urmă, Avizul 1/03 din 7 februarie 2006, Rec., p. I-1145, punctul 112).
- 110 Pe de altă parte, este necesar să se amintească faptul că alegerea temeiului juridic corespunzător prezintă o importanță de natură constituțională. Astfel, întrucât Comunitatea nu dispune decât de competențe atribuite, ea trebuie să asocieze acordul pe care urmărește să îl încheie unei dispoziții din tratat care o abilitează să aprobe un astfel de act. Recurgerea la un temei juridic eronat este, așadar, susceptibilă să invalideze însuși actul încheierii și, prin urmare, să vicieze consimțământul Comunității de a fi ținută de acordul la care aceasta din urmă a subscris. Aceasta este situația în special în cazul în care tratatul nu conferă Comunității o competență suficientă pentru a ratifica acordul în ansamblul său, ceea ce implică examinarea repartizării competențelor între Comunitate și statele membre pentru a încheia acordul propus cu țări terțe sau în cazul în care temeiul juridic adecvat al respectivului act de încheiere prevede o procedură legislativă diferită de aceea care a fost urmată efectiv de instituțiile comunitare (Avizul 2/00 din 6 decembrie 2001, Rec., p. I-9713, punctul 5).
- 111 În ceea ce privește ordinea în care trebuie să fie examinate cele două întrebări adresate Curții, este necesar să se admită, astfel cum au arătat majoritatea intervenienților și după cum recunoaște, de altfel, Comisia însăși, că între caracterul, exclusiv sau

neexclusiv, al competenței comunitare în vederea încheierii acordurilor în cauză și temeiul juridic la care trebuie să se recurgă în acest scop există o legătură indisolubilă.

- 112 Astfel, problema dacă competența de a încheia un acord aparține exclusiv Comunității sau dacă o astfel de competență este partajată cu statele membre depinde în special de sfera de aplicare a dispozițiilor comunitare susceptibile să atribuie instituțiilor comunitare prerogativa de a participa la un astfel de acord (a se vedea în acest sens Avizul 2/92, citat anterior, punctul 12).
- 113 De aceea, se impune să se examineze împreună problema identificării temeiurilor juridice ale competenței Comunității în vederea încheierii acordurilor în cauză și problema dacă această competență comunitară prezintă, după caz, un caracter exclusiv sau dacă, dimpotrivă, statele membre păstrează o parte din competența de a încheia acordurile menționate.

Cu privire la competența Comunității de a încheia acordurile în cauză și la temeiurile juridice aferente unei asemenea încheieri

- 114 Cu titlu introductiv, trebuie să se amintească faptul că, în speță, acordurile în cauză modifică GATS și, mai precis, anexa la acesta în care sunt cuprinse listele de angajamente specifice ale membrilor OMC. GATS constituie un acord mixt încheiat atât de Comunitate, cât și de statele sale membre. Lista unică de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre pe care acordurile în cauză urmăresc să le modifice enumeră, precum listele celorlalți membri ai OMC, un ansamblu de angajamente specifice care contribuie la stabilirea unui echilibru multilateral între angajamentele diferiților membri ai OMC.
- 115 În aceste împrejurări, trebuie să se sublinieze de la bun început că lista de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre nu poate face obiectul unor modificări ca

urmare a intervenției unilaterale a statelor membre, și aceasta indiferent dacă acționează individual sau colectiv. Participarea Comunității este, într-un asemenea caz, indispensabilă.

116 În schimb, aceleași împrejurări nu implică în mod necesar să se procedeze în același mod în ceea ce privește participarea statelor membre la acordurile în cauză. Astfel, necesitatea eventuală a unei participări a statelor menționate depinde, în speță, în special de aspectul dacă, în urma modificărilor aduse articolului 133 CE prin Tratatul de la Nisa, competența comunitară externă nu a cunoscut o evoluție care să fie de natură să justifice încheierea acordurilor menționate exclusiv de Comunitate, aspect care urmează să fie examinat în prezentul aviz.

Cu privire la recurgerea la articolul 133 alineatele (1) și (5) CE referitor la politica comercială comună

117 Competența Comunității de a participa la încheierea acordurilor în cauză în temeiul articolului 133 alineatele (1) și (5) CE este neîndoielnică.

118 Pe de o parte, este cert că acordurile menționate cuprind dispoziții care se referă în special la servicii furnizate în modul 1. Or, după cum a statuat Curtea la punctul 44 din Avizul 1/94, citat anterior, un astfel de mod care acoperă furnizarea transfrontalieră de servicii intră în noțiunea de politică comercială comună prevăzută la articolul 133 alineatul (1) CE. Această din urmă dispoziție, care, potrivit unei jurisprudențe constante, conferă Comunității o competență exclusivă, nu a fost modificată.

119 Pe de altă parte, din articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, dispoziție introdusă prin Tratatul de la Nisa, rezultă că, în prezent, Comunitatea dispune de asemenea de competența de a încheia, în temeiul politicii comerciale comune, acorduri internaționale referitoare la comerțul cu servicii furnizate în modurile 2-4. Astfel de

moduri de furnizare a serviciilor, pe care GATS le denumește „consum în străinătate”, „prezență comercială” și, respectiv, „prezența unor persoane fizice” și care erau anterior în afara domeniului politicii comerciale comune (a se vedea Avizul 1/94, citat anterior, punctul 47), fac parte în prezent din condițiile prevăzute la articolul 133 alineatele (5) și (6) CE.

120 Spre deosebire de ceea ce susține Regatul Spaniei, nimic nu permite să se considere că numai comerțul cu servicii prin intermediul prestațiilor efectuate în modul 2, în sensul GATS, ar intra în sfera competenței comunitare externe astfel instituite la articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE.

121 În primul rând, se poate arăta că, având în vedere atât caracterul său general, cât și faptul că a fost încheiat la scară mondială, GATS prezintă, în ceea ce privește în special noțiunea „comerț cu servicii”, terminologie utilizată atât în cuprinsul acestuia, cât și la articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, o importanță deosebită în sfera acțiunii internaționale referitoare la comerțul cu servicii.

122 În al doilea rând, precizarea pe care o cuprinde articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, cu scopul de a indica faptul că încheierea de acorduri în domeniul comerțului cu servicii intră în prezent în sfera de aplicare a politicii comerciale comune „în măsura în care aceste acorduri nu intră sub incidența [alineatelor (1)-(4) ale articolului 133 CE]”, trebuie să fie interpretată în special în lumina contextului care rezultă din Avizul 1/94, citat anterior, în care Curtea a apreciat că, astfel cum s-a amintit la punctele 118 și 119 din prezentul aviz, comerțul cu servicii furnizate în modul 1 în sensul GATS intră în domeniul de aplicare al articolului 133 alineatul (1) CE, cu excluderea comerțului cu servicii oferite în modulele 2-4 în sensul acestui acord.

123 În speță și după cum rezultă din cuprinsul punctelor 34-39 din prezentul aviz, este cert, pe de altă parte, că acordurile în cauză și în special modificările, retragerile și

compensițiile pe care le cuprind acestea în legătură cu angajamentele atât orizontale, cât și sectoriale sunt legate într-o foarte mare măsură de comerțul cu servicii furnizate în modurile 2-4.

124 Având în vedere ceea ce precedă, se poate concluziona, din perspectiva răspunsului care trebuie dat la cea de a doua întrebare adresată în cererea de emitere a unui aviz, în sensul că Comunitatea dispune de competența de a încheia acordurile în cauză în parte în temeiul articolului 133 alineatul (1) CE și în parte pe baza articolului 133 alineatul (5) CE, astfel încât actul comunitar privind încheierea acestor acorduri trebuie să fie întemeiat în special pe aceste din urmă două dispoziții.

Cu privire la recurgerea la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE și la participarea statelor membre la încheierea acordurilor în cauză

125 Spre deosebire de Comisie și de Parlamentul European care consideră că încheierea acordurilor în cauză ține de competența exclusivă a Comunității, statele membre care au prezentat observații și Consiliul consideră că această încheiere impune o intervenție comună a Comunității și a statelor sale membre. Astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 62 din prezentul aviz, în scopul de a justifica o astfel de participare comună, se invocă în special articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE.

126 Se impune să fie formulate două observații prealabile.

127 În primul rând, trebuie să se amintească faptul că preocupări, precum cele exprimate de Comisie, cu privire la necesitatea unei unități și a unei rapidități a acțiunii externe, precum și la dificultățile susceptibile să apară în cazul unei participări comune a Comunității și a statelor membre la încheierea acordurilor în cauză nu sunt de natură să modifice sensul răspunsului care trebuie dat la întrebarea legată de competență. Răspunzând unor argumente similare prezentate de Comisie în cadrul cererii de emitere a unui aviz 1/94 referitoare la încheierea acordurilor anexate la Acordul de

instituire a OMC, Curtea a apreciat deja că problema repartizării unor competențe nu putea să fie soluționată în funcție de dificultățile eventuale care ar putea să survină cu ocazia gestionării acordurilor în cauză (Avizul 1/94, citat anterior, punctul 107; a se vedea de asemenea, în acest sens, Avizul 2/00, citat anterior, punctul 41). Aceeași concluzie se impune cu claritate în ceea ce privește eventuale dificultăți legate de încheierea unor acorduri.

- 128 În al doilea rând, nici împrejurarea, evidențiată de Comisie, că dispozițiile acordurilor în cauză care figurează în anexa I la acestea realizează retrageri sau modificări de angajamente și că implică, așadar, o deschidere mai redusă a piețelor de servicii ale statelor membre la prestatorii de servicii care provin din state terțe și, prin urmare, o reducere a angajamentelor externe care trebuie să fie respectate de aceste state membre nu poate să aibă o incidență asupra determinării normelor care stabilesc competența de a realiza astfel de retrageri sau modificări.
- 129 Astfel, competența externă care permite asumarea unor angajamente pentru a stabili condițiile în care prestatorii de servicii din țări terțe pot avea acces pe o piață de servicii în interiorul Comunității include în mod necesar competența de a renunța la astfel de angajamente sau de a le reduce.
- 130 Odată ce aceste precizări au fost expuse, se impune în acest stadiu să se procedeze la examinarea sferei de aplicare a articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, în scopul de a stabili dacă această dispoziție este de natură să implice, astfel cum au susținut toate statele membre care s-au exprimat în această privință și Consiliul, o încheiere comună a acordurilor în cauză de către Comunitate și statele sale membre.
- 131 După cum s-a subliniat deja la punctul 110 din prezentul aviz, în scopul de a interpreta dispoziția menționată, se impune să se amintească faptul că, astfel cum rezultă din articolul 5 CE, competențele Comunității sunt atribuite.

- 132 Pe de altă parte, trebuie să se arate că articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, care instituie competența comunitară externă în domeniul comerțului internațional de servicii în modurile 2-4, precizează în mod expres că această competență „nu aduce atingere” alineatului (6) al aceluiași articol.
- 133 Articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE subliniază că, „prin derogare” de la articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, acordurile din domeniul comerțului cu servicii culturale și audiovizuale, cu servicii educative, cât și cu servicii sociale și de sănătate umană țin de competența partajată între Comunitate și statele sale membre și se încheie împreună de acestea și Comunitate.
- 134 Astfel, rezultă din însuși modul de redactare a acestor dispoziții că, spre deosebire de acordurile referitoare la comerțul cu servicii care nu privesc serviciile identificate la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, acordurile aferente acestora nu pot fi încheiate prin acțiunea exclusivă a Comunității, o asemenea încheiere impunând participarea comună a Comunității și a statelor membre.
- 135 Articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE reflectă o preocupare de a împiedica posibilitatea de a reglementa comerțul cu astfel de servicii prin intermediul unor acorduri internaționale care ar fi încheiate numai de Comunitate în temeiul competenței sale externe în materie comercială. Fără a exclude în niciun caz o competență a Comunității în această privință, articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE impune, în schimb, ca respectiva competență pe care Comunitatea o partajează în speță cu statele sale membre să fie exercitată în comun de acestea din urmă și de Comunitate.
- 136 Se poate observa că, prin faptul că a prevăzut astfel o acțiune comună a Comunității și a statelor sale membre în temeiul competenței partajate pe care o dețin, articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE este de natură să permită să fie urmărit interesul Comunității de punere în aplicare a unei politici comerciale externe globale, coerente și eficiente, iar în același timp să fie luate în considerare interesele specifice pe care statele

membre ar putea dori să le invoce în domeniile sensibile pe care le identifică această dispoziție. Cerința unei unități a reprezentării internaționale a Comunității impune în plus o cooperare strânsă între statele membre și instituțiile comunitare în procesul de negociere și de încheiere a unor astfel de acorduri (a se vedea în acest sens, printre altele, Avizul 2/00, citat anterior, punctul 18 și jurisprudența citată).

137 Având în vedere ceea ce precedă, diferitele teze prezentate de Comisie și de Parlamentul European în sensul restrângerii sferei de aplicare a articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE nu pot fi primite.

138 În ceea ce privește teza susținută de instituțiile menționate, potrivit căreia dispoziția menționată se aplică numai acordurilor care privesc în exclusivitate sau în principal comerțul cu servicii în sectoarele la care se referă această dispoziție, este necesar să se arate următoarele.

139 Pe lângă faptul că o astfel de interpretare nu este confirmată în niciun mod de textul articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, ea nu se poate concilia cu finalitatea urmărită de această dispoziție care, după cum s-a subliniat la punctul 135 din prezentul aviz, urmărește să rezerve statelor membre o competență externă efectivă în domeniile sensibile care intră sub incidența dispoziției menționate.

140 Astfel, consecința unei asemenea interpretări ar fi în special sustragerea din domeniul de aplicare al articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE a tuturor acordurilor denumite „orizontale” care se referă la comerțul cu servicii în ansamblul lor. În plus, din această interpretare ar rezulta că dispoziții internaționale cu un obiect riguros identic cuprinse într-un acord și care se referă la domeniile serviciilor sensibile menționate la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE ar ține sau nu ar ține de competența partajată între Comunitate și statele sale membre la care se referă această dispoziție, în funcție de simpla împrejurare că părțile contractante la acord au decis să nu se refere

decât la comerțul cu astfel de servicii sensibile sau că au convenit să se refere atât la acest comerț, cât și la comerțul cu un tip sau cu un alt tip de servicii ori cu toate aceste servicii.

141 Pentru aceleași motive, nici împrejurarea, susținută de asemenea de Comisie, că articolul 133 alineatul (5) CE al treilea paragraf CE prevede că actul comunitar privind încheierea unui acord orizontal necesită unanimitatea în cadrul Consiliului în măsura în care un astfel de acord privește de asemenea alineatul (6) al doilea paragraf al acestui articol nu poate să conducă la concluzia că, pentru încheierea unui astfel de acord, competența comunitară trebuie să aibă un caracter exclusiv, spre deosebire de cazul unor acorduri sectoriale care ar privi în mod specific domeniile sensibile menționate la al doilea paragraf menționat.

142 Articolul 133 alineatul (5) al treilea paragraf CE cuprinde, de altfel, o normă care urmărește să indice modul în care trebuie să fie exercitată competența comunitară, iar nu să precizeze natura acestei competențe. În plus, cerința unanimității în cadrul Consiliului în vederea adoptării actului comunitar privind încheierea unui acord nu este în niciun caz incompatibilă cu împrejurarea că o astfel de încheiere ține, pe de altă parte, de competența partajată cu statele membre.

143 În ceea ce privește teza susținută de asemenea de Comisie potrivit căreia ar rezulta din primul paragraf al articolului 133 alineatul (6) CE că al doilea paragraf al acestei dispoziții nu are vocație să se aplice decât în prezența unor dispoziții ale unui acord care ar realiza o armonizare în sectoarele serviciilor sensibile menționate la al doilea paragraf, trebuie să se arate următoarele.

144 După cum au arătat majoritatea statelor membre care au prezentat observații și Consiliul, din articolul 133 alineatul (6) primul paragraf CE nu se poate deduce premisa pe care este fundamentată teza conform căreia dispoziția menționată ar avea ca unic obiectiv să excludă competența comunitară externă atunci când dispozițiile cuprinse în acordul preconizat realizează o armonizare a dispozițiilor naționale într-un domeniu în

care tratatul exclude această armonizare. Într-adevăr, cazul armonizării nu este evocat de aceasta decât cu titlu de exemplu, astfel cum atestă utilizarea sintagmei „în special”.

145 Această constatare permite, ca atare, să se excludă interpretarea Comisiei care urmărește, pe această bază, să restrângă domeniul de aplicare al articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE exclusiv la cazurile în care dispozițiile cuprinse în acordul propus ar realiza o armonizare în unul dintre sectoarele de servicii identificate la acest al doilea paragraf.

146 În aceste condiții și având în vedere în special considerațiile formulate la punctele 131-136 din prezentul aviz și mai ales textul însuși al articolului 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, precum și finalitatea urmărită de această dispoziție, cuprinsul articolului 133 alineatul (6) primul paragraf CE nu poate determina interpretarea preconizată de Comisie în legătură cu al doilea paragraf.

147 În speță, din acordurile în cauză rezultă că acestea cuprind în special, astfel cum este expus la punctul 36 din prezentul aviz, o extindere la un anumit număr de noi state membre a unei limitări sectoriale referitoare la serviciile de educație cuprinse în lista actuală de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre și care urmărește ca aceste servicii de educație să nu intre sub incidența acestei liste decât în măsura în care este vorba despre servicii de educație private.

148 După cum rezultă din cuprinsul punctului 34 din prezentul aviz, acordurile menționate realizează de asemenea extinderea la toate sau la o parte dintre noile state membre a diverselor limitări orizontale privitoare la accesul pe piață și la tratamentul național. În general, astfel de limitări orizontale sunt aplicabile în toate sectoarele de servicii acoperite de lista de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre, printre care figurează în special servicii menționate la articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE, precum serviciile de educație private sau anumite servicii de sănătate ori servicii sociale.

149 Astfel, de exemplu, extinderea la noile state membre a limitării orizontale referitoare la accesul în modul 3 la servicii considerate servicii publice pe plan național sau local care pot face obiectul unor monopoli publice sau al unor drepturi exclusive rezervate unor furnizori privați este, în special, susceptibilă să se aplice cu privire la servicii de sănătate, astfel cum rezultă în mod expres din nota explicativă aferentă acestei limitări care figurează în lista actuală de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre.

150 În aceste condiții, trebuie să se constate că din articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE rezultă că, în speță, Comunitatea și statele membre dispun de o competență partajată de a încheia în comun acordurile în cauză. O astfel de constatare este suficientă pentru a furniza un răspuns la prima întrebare adresată în cuprinsul cererii de emiteră a unui aviz cu care este sesizată Curtea.

151 Rămâne de precizat, din perspectiva răspunsului care trebuie dat la cea de a doua întrebare adresată în cererea menționată, că, atât timp cât este cert că articolul 133 alineatul (6) al doilea paragraf CE poate governa încheierea acordurilor în cauză, această dispoziție, care evidențiază caracterul partajat al competenței comunitare în vederea unei astfel de încheieri și care completează în acest mod dispozitivul articolului 133 alineatul (5) primul paragraf CE trebuie, precum această din urmă dispoziție, să reprezinte temeiul juridic al actului comunitar privind încheierea acordurilor menționate.

Cu privire la recurgerea la articolul 71 CE și la articolul 80 alineatul (2) CE referitoare la politica comună a transporturilor

152 Comisia și Parlamentul European consideră că articolul 133 alineatele (1) și (5) CE constituie unicul temei juridic la care trebuie să se recurgă în vederea adoptării actului comunitar privind încheierea acordurilor în cauză.

- 153 Dimpotrivă, toate statele membre care au intervenit în prezenta procedură și care s-au pronunțat asupra acestui aspect, precum și Consiliul consideră că, atât timp cât acordurile menționate acoperă printre altele serviciile de transporturi, în special maritim și aerian, temeiul juridic al actului comunitar privind încheierea acestora trebuie să fie atât articolul 133 alineatele (1), (5) și (6) CE, cât și articolul 71 CE și articolul 80 alineatul (2) CE.
- 154 Pentru a se pronunța asupra acestei divergențe de opinii, se impune, astfel cum sunt de acord toate guvernele și instituțiile care au prezentat observații, să se ia în considerare articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, care prevede în mod specific că negocierea și încheierea de acorduri internaționale în domeniul transporturilor rămân sub incidența dispozițiilor titlului V din tratat și a articolului 300 CE.
- 155 Potrivit Comisiei și Parlamentului European, articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE trebuie să fie interpretat în sensul că nu are vocație să se aplice decât în cazul unor acorduri al căror obiect îl reprezintă, în exclusivitate sau cel puțin în principal, transporturile. Or, situația ar fi diferită, potrivit acestor instituții, în ceea ce privește acordurile în cauză al căror obiect privește comerțul cu servicii în general, serviciile de transporturi reprezentând numai un aspect accesoriu sau secundar în cadrul acestora.
- 156 În scopul de a clarifica sfera de aplicare a articolului 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, este necesar, în primul rând, să se amintească faptul că articolul 133 alineatul (5) primul paragraf CE, care, astfel cum s-a arătat anterior, conferă Comunității o competență externă în temeiul politicii comerciale comune în domeniul comerțului cu servicii furnizate în modurile 2-4, precizează expres că această competență „[nu] aduce atingere alineatului (6)”.
- 157 În al doilea rând, trebuie să se observe că, în mod excepțional, o dispoziție a tratatului care atribuie o competență comunitară externă într-un anumit domeniu soluționează, astfel cum se procedează la articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, un conflict potențial de temeuri juridice comunitare prin faptul că precizează în mod specific

faptul că o altă dispoziție a tratatului trebuie să prevaleze asupra sa în ceea ce privește încheierea anumitor tipuri de acorduri internaționale care pot avea *a priori* temeuri juridice diferite.

158 În al treilea rând, este neîndoielnic că expresia „acorduri internaționale în domeniul transporturilor” acoperă în special domeniul schimburilor comerciale privitoare la serviciile de transporturi. Astfel, ar fi lipsit de sens să se precizeze, în cadrul unei dispoziții referitoare la politica comercială comună, că acele acorduri din domeniul transporturilor care nu se referă la comerțul cu servicii de transporturi intră sub incidența politicii în domeniul transporturilor, iar nu a politicii comerciale menționate.

159 În al patrulea rând, precizarea conform căreia negocierea și încheierea acordurilor internaționale în domeniul transporturilor „rămân” sub incidența dispozițiilor tratatului referitoare la politica transporturilor exprimă voința de a menține o formă de *statu quo ante* în materie.

160 Or, se impune să se amintească în această privință că, în Avizul 1/94, citat anterior, pronunțat tocmai în legătură cu încheierea GATS a cărui modificare trebuie să fie realizată prin acordurile în cauză, Curtea a apreciat că acordurile internaționale în materie de transporturi nu intrau sub incidența articolului 113 din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 133 CE), precizând că această situație este valabilă indiferent de faptul că astfel de acorduri privesc norme de securitate precum cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 31 martie 1971, Comisia/Consiliul, cunoscută sub numele „AETR” (22/70, Rec., p. 263), sau că acestea constituie, la fel ca GATS, acorduri comerciale (a se vedea Avizul 1/94, citat anterior, punctele 48-53; a se vedea de asemenea, în acest sens, Avizul 2/92, citat anterior, punctul 27).

161 Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea a subliniat în special, la punctul 48 din Avizul 1/94, citat anterior, că transporturile constituiau, în cuprinsul tratatului, obiectul unui titlu special, distinct de titlul consacrat politicii comerciale comune, și a amintit în această privință că, potrivit unei jurisprudențe constante, Comunitatea este investită cu o competență externă implicită în temeiul politicii comune a transporturilor.

162 Din ceea ce precedă rezultă că, anterior intrării în vigoare a Tratatului de la Nisa, comerțul cu servicii în domeniul transporturilor se situa integral în afara politicii comerciale comune. Comerțul cu astfel de servicii, chiar furnizat în modul 1, continua astfel, spre deosebire de celelalte tipuri de servicii, să intre sub incidența titlului din tratat referitor la politica comună a transporturilor (Avizul 1/94, citat anterior, punctul 53).

163 În al cincilea rând, trebuie să se arate că interpretarea sugerată de Comisie, potrivit căreia numai acordurile care se referă în exclusivitate sau în principal la comerțul cu servicii de transporturi ar fi vizate la articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, ar fi de natură să priveze această dispoziție de o mare parte din efectivitatea sa. Astfel, această interpretare ar avea drept consecință ca dispoziții internaționale cu un obiect riguros identic cuprinse într-un acord să intre atât sub incidența politicii transporturilor, cât și a politicii comerciale, în funcție de simpla împrejurare că părțile contractante la acord au decis să nu se refere decât la comerțul cu servicii de transporturi sau că au convenit să se refere atât la un asemenea comerț, cât și la comerțul cu un tip sau cu un alt tip de servicii ori cu toate aceste servicii.

164 Dimpotrivă, din tot ceea ce precedă rezultă că articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE urmărește, în ceea ce privește comerțul internațional cu servicii de transporturi, să mențină un paralelism de principiu între competența internă care se exercită prin adoptarea unilaterală a unor norme comunitare și competența externă care se manifestă prin încheierea de acorduri internaționale, ambele competențe rămânând reglementate, la fel ca înainte, în titlul din tratat care se referă în special la politica comună a transporturilor.

165 Pe de altă parte, se poate observa că particularitatea acțiunii comunitare în domeniul politicii transporturilor este evidențiată la articolul 71 alineatul (1) CE, care precizează că tocmai ținând seama de „aspectele speciale privind transporturile”, Consiliul este chemat să elaboreze politica comună referitoare la acest domeniu. De asemenea, se poate arăta că, în ceea ce privește mai ales domeniul comerțului cu servicii, articolul 71 alineatul (1) litera (b) CE conferă în mod expres Comunității competența de a stabili, în vederea punerii în aplicare a politicii menționate, „condițiile de admitere a transportatorilor nerezidenți pentru a efectua transporturi naționale într-un stat membru”.

- 166 În ceea ce privește jurisprudența referitoare la alegerea temeiului juridic în funcție de criteriul caracterului principal și al caracterului accesoriu, la care s-a referit de asemenea Comisia pentru a justifica recurgerea exclusiv la articolul 133 alineatele (1) și (5) CE în vederea încheierii acordurilor în cauză, este suficient, în speță, să se arate că nu se poate considera că dispozițiile acordurilor în cauză privitoare la comerțul cu servicii de transporturi ar constitui accesoriul necesar caracterului efectiv al dispozițiilor din aceste acorduri care privesc celelalte sectoare de servicii (a se vedea în această privință Avizul 1/94, citat anterior, punctul 51) sau că ar avea o sferă de aplicare extrem de limitată (a se vedea în această privință Avizul 1/94, citat anterior, punctul 67, și Hotărârea din 3 decembrie 1996, Portugalia/Consiliul, C-268/94, Rec., p. I-6177, punctul 75).
- 167 Pe de o parte, comerțul cu servicii de transporturi, precum comerțul cu celelalte tipuri de servicii acoperite de GATS sau de acordurile în cauză, intră sub incidența obiectului însuși al GATS și al acestor acorduri, care exercită, pe de altă parte, un efect direct și imediat asupra comerțului cu fiecare dintre tipurile de servicii astfel vizate, fără a se putea face o distincție în această privință între acestea din urmă.
- 168 Pe de altă parte, este cert că acordurile în cauză cuprind, în speță, un număr relativ important de dispoziții care au ca efect modificarea unor angajamente atât orizontale, cât și sectoriale adoptate de Comunitate și statele sale membre în temeiul GATS, în ceea ce privește modalitățile, condițiile și limitările în care acestea acordă furnizorilor de servicii ai altor membri ai OMC accesul pe piețele serviciilor de transporturi, în special aerian sau maritim, și beneficiul tratamentului național.
- 169 Rezultă, de exemplu, din cuprinsul punctului 34 din prezentul aviz că anexa I A la acordurile în cauză extinde la diferite noi state membre limitarea orizontală referitoare la accesul în modul 3 la servicii considerate servicii publice pe plan național sau local care pot face obiectul unor monopoluri publice sau al unor drepturi exclusive rezervate unor furnizori privați. Astfel cum rezultă în mod expres din nota explicativă referitoare la această limitare orizontală care figurează în lista actuală de angajamente ale Comunității și ale statelor sale membre, limitarea menționată este susceptibilă să vizeze, printre altele, serviciile de transporturi, precum și serviciile conexe și auxiliare ale tuturor modurilor de transport. De asemenea, restricțiile orizontale referitoare atât la beneficiul tratamentului național, cât și la accesul pe piața care este menționată la

același punct 34 din prezentul aviz au în principiu vocație să se aplice în sectoarele de servicii acoperite de lista menționată a Comunității și a statelor sale membre, printre care figurează, de exemplu, anumite servicii de transport aerian precum serviciile de reparație și de întreținere a aeronavelor, vânzarea și comercializarea serviciilor de transporturi sau serviciile de sisteme informatizate de rezervare, precum și serviciile de transport rutier de călători sau de mărfuri.

170 Pe de altă parte și astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 36 și 37 din prezentul aviz, anexa I A la acordurile în cauză cuprinde de asemenea un anumit număr de dispoziții referitoare la angajamente sectoriale în materia serviciilor de transporturi, care procedează la extinderea unor limitări sectoriale la anumite noi state membre și, în același timp, introduc astfel de limitări în sarcina acestora.

171 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 38 din prezentul aviz, prin anexa I B la acordurile în cauză se realizează diverse retrageri de angajamente orizontale consimțite anterior de Republica Malta și de Republica Cipru, referitoare la tratamentul național în modul 4, precum și retragerea unui angajament sectorial adoptat de Republica Malta în materia serviciilor de transport maritim al pasagerilor și mărfurilor.

172 În sfârșit, în ceea ce privește practica legislativă invocată de Comisie, este suficient să se amintească faptul că o simplă practică a Consiliului nu poate să deroge de la normele tratatului și nu poate, prin urmare, să creeze un precedent obligatoriu pentru instituțiile Comunității cu privire la alegerea temeiului juridic corect (Avizul 1/94, citat anterior, punctul 52). Potrivit unei jurisprudențe constante, alegerea temeiului juridic al unui act comunitar trebuie să fie fondată pe elemente obiective, care pot fi supuse controlului jurisdicțional, iar nu pe temeiul juridic reținut pentru adoptarea altor acte comunitare care prezintă, dacă este cazul, caracteristici similare (a se vedea printre altele Hotărârea din 6 noiembrie 2008, Parlamentul European/Consiliul, C-155/07, Rep., p. I-8103, punctul 34 și jurisprudența citată).

173 Din tot ceea ce precedă, trebuie să se concluzioneze, din perspectiva răspunsului care trebuie dat la cea de a doua întrebare adresată în cererea de emitere a unui aviz, că elementul „transporturi” pe care îl cuprind acordurile în cauză intră, în conformitate cu articolul 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, în domeniul politicii transporturilor, iar nu în cel al politicii comerciale comune.

În consecință, Curtea (Marea Cameră) emite următorul aviz:

- 1) **Încheierea acordurilor cu membrii afectați ai Organizației Mondiale a Comerțului în sensul articolului XXI din Acordul General privind Comerțul cu Servicii (GATS), astfel cum sunt menționate în prezenta cerere de emitere a unui aviz, ține de competența partajată a Comunității Europene și a statelor membre.**

- 2) **Actul comunitar privind încheierea acordurilor menționate trebuie să fie întemeiat atât pe articolul 133 alineatele (1), (5) și (6) al doilea paragraf CE, cât și pe articolul 71 CE și pe articolul 80 alineatul (2) CE coroborate cu articolul 300 alineatele (2) și (3) primul paragraf CE.**

Semnături